

O'ZBEKISTON TARAQQIYOT STRATEGIYASINING IQTISODIY RIVOJLANISH YO'NALISHLARI TAHLILI

Yuldoshev Ergashboy Jumaboy o'g'li

O'zbekiston Milliy universiteti Ijtimoiy gumanitar fanlarni o'qitish metodikasi
ma'naviyat asoslari mutaxassisligi magistranti.

+998 99 374-67-20

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15163745>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi taraqqiyot strategiyasining milliy iqtisodiyotni rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlashga qaratilgan uchinchi bobi tahlil qilingan. Tadqiqot davomida strategik rejalashtirish va milliy rivojlanish dasturlarining maqsadlari, asosiy yo'nalishlari va strategik vazifalari o'rganildi. Tahlil natijalariga ko'ra, taraqqiyot strategiyasining iqtisodiy qismi yurtimizda barqaror yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash, sanoat tarmoqlarini jadal rivojlantirish, investitsion muhitni yaxshilash, eksport hajmini oshirish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va hududlarni mutanosib rivojlantirish orqali mamlakatning iqtisodiy salohiyatini yangi bosqichga ko'tarish maqsadini ko'zlagan.

Kalit so'zlar: taraqqiyot strategiyasi, milliy iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, sanoat siyosati, investitsion muhit, eksport salohiyati, raqamli iqtisodiyot, tadbirkorlik.

ANALYSIS OF THE ECONOMIC DEVELOPMENT DIRECTIONS OF THE DEVELOPMENT STRATEGY OF UZBEKISTAN

Abstract. This article analyzes the third chapter of the Development Strategy of the Republic of Uzbekistan, aimed at developing the national economy and ensuring high growth rates. During the study, the goals, main directions and strategic objectives of strategic planning and national development programs were studied. According to the results of the analysis, the economic part of the development strategy aimed to ensure stable high growth rates in our country, the rapid development of industrial sectors, improving the investment climate, increasing export volumes, supporting entrepreneurship and raising the country's economic potential to a new level by supporting the balanced development of regions.

Keywords: development strategy, national economy, sustainable development, industrial policy, investment environment, export potential, digital economy, entrepreneurship.

АНАЛИЗ НАПРАВЛЕНИЙ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ УЗБЕКИСТАНА

Аннотация. В статье анализируется третья глава Стратегии развития Республики Узбекистан, направленная на развитие национальной экономики и обеспечение высоких темпов роста. В ходе исследования были рассмотрены цели,

основные направления и стратегические задачи стратегического планирования и программ национального развития. По результатам анализа, экономическая часть стратегии развития направлена на вывод экономического потенциала страны на новый уровень за счет обеспечения стабильно высоких темпов роста экономики нашей страны, ускоренного развития отраслей промышленности, улучшения инвестиционного климата, увеличения объемов экспорта, поддержки предпринимательства, сбалансированного развития регионов.

Ключевые слова: стратегия развития, национальная экономика, устойчивое развитие, промышленная политика, инвестиционный климат, экспортный потенциал, цифровая экономика, предпринимательство.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasining 2022-2026 yillarga mo'ljallangan taraqqiyot strategiyasi mamlakatning o'rta va uzoq muddatli rivojlanish yo'nalishlarini belgilab beruvchi muhim strategik hujjat hisoblanadi. Strategiyaning uchinchi bobi – "Milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash" yurtimizda iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash, aholi turmush darajasini oshirish va iqtisodiyot tarmoqlarini jadal rivojlantirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli farmonida keltirilganidek, kelgusi besh yilda aholi jon boshiga YaIMni 1,6 baravar oshirish va 2030-yilga borib aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromadni 4 ming AQSh dollaridan oshirish, sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmini 1,4 baravarga oshirish, eksport hajmini 30 milliard AQSh dollariga yetkazish kabi aniq maqsadlar belgilangan [1]. Ushbu maqsadlarga erishish uchun izchil va tizimli islohotlarni amalga oshirish talab etiladi.

Taraqqiyot strategiyasi markazi tomonidan ta'kidlanganidek, strategik hujjatning uchinchi bobi 16 ta maqsad va 100 dan ortiq vazifalarni qamrab olgan bo'lib, ular makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, sanoat, energetika, qishloq xo'jaligi sohalarini rivojlantirish, investitsiyalarni jalb qilish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, hududlarni mutanosib rivojlantirish kabi ustuvor yo'nalishlarga qaratilgan [2].

Ushbu tadqiqotning maqsadi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining uchinchi bobidagi maqsad va vazifalarni kompleks o'rganish, ularning amaliy mexanizmlarini va samaradorligini baholashdan iborat.

TAHLIL

Taraqqiyot strategiyasining 21-maqsadi makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va inflyatsiya darajasini pasaytirishga qaratilgan.

Ustuvor vazifalar sifatida inflyatsiyani 2023-yilga qadar 5 foizgacha pasaytirish, davlat budjeti taqchilligini YaIMga nisbatan 3 foizdan oshirmaslik, davlat qarzini oqilona boshqarish belgilangan.

"O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasi" kitobida qayd etilganidek, so'nggi yillarda yurtimizda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash bo'yicha izchil islohotlar amalga oshirilmoqda [5]. Jumladan, Markaziy bank tomonidan qat'iy monetar siyosat olib borilishi, davlat budjet taqchilligini qisqartirish va davlat qarzini boshqarish bo'yicha samarali mexanizmlar joriy etilishi natijasida iqtisodiy barqarorlikning mustahkam poydevori yaratilmoqda.

"Fuqarolar budjeti" dasturi doirasida har bir tuman budjetining kamida 5 foizini aholining takliflari asosida eng dolzarb muammolarni yechishga sarflash mexanizmi jamoatchilik nazoratini kuchaytirish, mahalliy budjetlarning samaradorligini oshirish va aholi ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan.

Taraqqiyot strategiyasining 22-maqsadi milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlash va YaIMda sanoat ulushini oshirishga qaratilgan sanoat siyosatini davom ettirish orqali sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini 1,4 baravarga oshirishni nazarda tutadi.

Abdullayev, Xajiyev va Mambetjanov tomonidan ta'kidlanganidek, O'zbekistonda sanoat ishlab chiqarishini rivojlantirish, sanoatni diversifikatsiya qilish va modernizatsiya qilish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda [5]. Xususan, energiya resurslari va tabiiy gaz bozorlarini erkinlashtirish, mis sanoati klasterini rivojlantirish, kimyo va gaz-kimyosi sohalarini rivojlantirish, avtomobil sanoatida kooperatsiyani kuchaytirish, to'qimachilik, charm-poyabzal va farmatsevtika sanoatini rivojlantirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan.

Taraqqiyot strategiyasi markazining ma'lumotlariga ko'ra, strategiyaning sanoat siyosati yo'nalishi bo'yicha asosiy e'tibor sanoat tarmoqlarida innovatsiyalarni keng joriy etish, energiya samaradorligini oshirish, sanoat korxonalarini modernizatsiya qilish va malakali kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirishga qaratilgan [4].

Taraqqiyot strategiyasining 24-maqsadi iqtisodiyotni elektr energiyasi bilan uzluksiz ta'minlash hamda "Yashil iqtisodiyot" texnologiyalarini barcha sohalarga faol joriy etishni nazarda tutadi. 2026-yilgacha elektr energiyasi ishlab chiqarish hajmini 100 milliard kVt.soatga yetkazish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarining ulushini 25 foizga yetkazish, iqtisodiyot tarmoqlarining havoga chiqaradigan zararli gazlar hajmini 10 foizga qisqartirish kabi vazifalar belgilangan.

"O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risidagi PF-158-sonli farmonda ta'kidlanganidek, yashil iqtisodiyotga o'tish, energiya samaradorligini oshirish va atrof-muhit muhofazasi milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida muhim o'rin tutadi [9].

Bu borada qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish, energiya tejash texnologiyalarini joriy etish, elektromobillar ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash kabi choratadbirlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Taraqqiyot strategiyasining 25-maqsadi raqamli iqtisodiyotni asosiy "drayver" sohaga aylantirib, uning hajmini kamida 2,5 baravar oshirishga qaratilgan. Bu yo'nalishda raqamli infratuzilmani rivojlantirish, iqtisodiyot tarmoqlarida va moliya sohasida raqamlashtirish darajasini 70 foizgacha oshirish, dasturiy mahsulotlar eksportini 10 baravar oshirish kabi vazifalar belgilangan.

"Tafakkur" axborot-tahliliy portalida ta'kidlanganidek, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha ustuvor vazifalar qatoriga IT-infratuzilmani modernizatsiya qilish, IT-mutaxassislar tayyorlash tizimini takomillashtirish va aholining raqamli ko'nikmalarini oshirish kiradi [8]. Bu esa, o'z navbatida, milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishga, mehnat unumdorligini oshirishga va yangi ish o'rinlarini yaratishga xizmat qiladi.

Taraqqiyot strategiyasining 26-maqsadi investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish, kelgusi besh yilda 120 milliard AQSh dollari, jumladan 70 milliard dollar xorijiy investitsiyalarni jalb etishni nazarda tutadi.

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi rasmiy veb-saytida keltirilganidek, investitsiya muhitini yaxshilash bo'yicha ustuvor vazifalar qatoriga "pastdan-yuqoriga" tamoyili asosida investitsiyalardan samarali foydalanish tizimini yo'lga qo'yish, davlat-xususiy sheriklik loyihalarini kengaytirish, hududlar va xorijiy mamlakatlar biznes vakillari o'rtasida tashqi iqtisodiy aloqalarni o'rnatish kiradi [3].

Taraqqiyot strategiyasining 28-maqsadi eksport salohiyatini oshirish orqali 2026-yilda respublika eksport hajmlarini 30 milliard AQSh dollariga yetkazishni nazarda tutadi. Bu yo'nalishda eksportchi korxonalar faoliyatini qo'llab-quvvatlash, xususiy sektorning eksportdagi ulushini 60 foizga yetkazish, turizm, transport, axborot-kommunikatsiya xizmatlari eksportini 1,7 baravarga oshirish kabi vazifalar belgilangan.

Taraqqiyot strategiyasi markazi ta'kidlaganidek, eksport salohiyatini oshirish bo'yicha ustuvor vazifalar qatoriga eksport qilinadigan mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirish, xalqaro standartlarga muvofiqlik sertifikatlarini olishda eksportchilarga ko'maklashish va logistika infratuzilmasini rivojlantirish kiradi.

Taraqqiyot strategiyasining 29-maqsadi tadbirkorlik faoliyatini tashkil qilish va doimiy daromad manbalarini shakllantirish uchun sharoitlar yaratish, xususiy sektorning YaIMdagi ulushini 80 foizga va eksportdagi ulushini 60 foizga yetkazishni nazarda tutadi.

"Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" – inson huquqlarini ta'minlashning yangi bosqichi maqolasida ta'kidlanganidek, tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish bo'yicha ustuvor vazifalar qatoriga hududlarda yangi sanoat zonalarini tashkil etish, tadbirkorlik subyektlariga soliq yuklamasini kamaytirish, ma'muriy to'siqlarni qisqartirish va iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish kiradi.

Taraqqiyot strategiyasining 30-31-maqсадlari qishloq xo'jaligini ilmiy asosda intensiv rivojlantirish va suv resurslarini boshqarish tizimini tubdan isloh qilishga qaratilgan. Bu yo'nalishda dehqon va fermerlar daromadini kamida 2 baravar oshirish, qishloq xo'jaligining yillik o'sishini kamida 5 foizga yetkazish, suv resurslaridan samarali foydalanish hisobiga kamida 7 milliard kub metr suvni iqtisod qilish kabi vazifalar belgilangan.

Qishloq xo'jaligini rivojlantirish va suv resurslarini boshqarish bo'yicha ustuvor vazifalar qatoriga suvni tejovchi texnologiyalarni keng joriy etish, qishloq xo'jaligi texnikasini yangilash, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, dehqon va fermerlarning bilim darajasini oshirish kiradi [4].

Taraqqiyot strategiyasining 33-34-maqсадlari hududlarni mutanosib rivojlantirish, hududlarning muhandislik-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilma tizimini hamda xizmat ko'rsatish va servis sohalarini rivojlantirishga qaratilgan. Bu yo'nalishda 14 ta hudud bo'yicha besh yillik hududiy dasturlarni amalga oshirish, urbanizatsiya siyosatini takomillashtirish, "Aqlli shahar" konsepsiyasini joriy etish, hududlarning "o'sish nuqtalari"dan kelib chiqib, muhandislik-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilma obyektlarini qurish kabi vazifalar belgilangan.

"O'zbekistonning rivojlanish strategiyasi – 2030" tahlil va istiqbollari maqolasida ta'kidlanganidek, hududlarni mutanosib rivojlantirish bo'yicha ustuvor vazifalar qatoriga hududiy dasturlarni samarali amalga oshirish, shahar infratuzilmasini rivojlantirish, urbanizatsiya jarayonlarini tartibga solish mexanizmlarini takomillashtirish, muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasini modernizatsiya qilish kiradi [8].

Taraqqiyot strategiyasining 35-36-maqсадlari turizm sohasini rivojlantirish va barcha transport turlarini uzviy bog'lagan holda yagona transport tizimini rivojlantirishga qaratilgan. Bu yo'nalishda mahalliy sayyohlar sonini 12 million nafardan oshirish, xorijiy turistlar sonini 9 million nafarga yetkazish, yirik shaharlar o'rtasida kunlik transport qatnovlarini yo'lga qo'yish, transport va logistika infratuzilmasini rivojlantirish kabi vazifalar belgilangan.

Taraqqiyot strategiyasi markazining "Ustuvor yo'nalishlar" maqolasida ta'kidlanganidek, turizm va transport tizimini rivojlantirish bo'yicha ustuvor vazifalar qatoriga turizm infratuzilmasini rivojlantirish, xorijiy turistlarni jalb qilish uchun marketing strategiyalarini takomillashtirish, transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish va logistika tizimini rivojlantirish kiradi [6].

XULOSA

O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlashga qaratilgan uchinchi bobi tahlili shuni ko'rsatadiki, belgilangan strategik maqsadlarga erishish uchun kompleks yondashuv zarur.

Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, sanoat tarmoqlarini rivojlantirish, energetika sohasida islohotlarni amalga oshirish, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, investitsiyalarni jalb qilish, eksport salohiyatini oshirish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, qishloq xo'jaligini rivojlantirish, suv resurslarini boshqarish, hududlarni mutanosib rivojlantirish, turizm va transport tizimini rivojlantirish bo'yicha belgilangan maqsadlarga erishish uchun davlat organlari, xususiy sektor va fuqarolik jamiyati institutlarining birgalikdagi sa'y-harakatlari talab etiladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risidagi farmonida ta'kidlanganidek, strategiyaning milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish bo'limi asosida barqaror rivojlanishning yangi modelini shakllantirish, aholi farovonligini oshirish va mamlakatning global iqtisodiyotdagi o'rnini mustahkamlash bo'yicha izchil va tizimli ishlarni amalga oshirish imkoniyati mavjud. Bu esa, o'z navbatida, 2030-yilgacha aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromadni 4 ming AQSh dollaridan oshirish va "daromadi o'rtachadan yuqori bo'lgan davlatlar" qatoriga kirish uchun zamin yaratadi.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli farmoni. "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida". <https://lex.uz/docs/-5841063>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy veb-sayti. "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi". https://president.uz/oz/pages/view/strategy?menu_id=144
3. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi rasmiy veb-sayti. "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi: iqtisodiyot va moliya". <https://parliament.gov.uz/articles/95>
4. Taraqqiyot strategiyasi markazi. "Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishlari". https://strategy.uz/index.php?category=liberalizaciya_ekonomiki&lang=uz
5. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti elektron kutubxonasi. S.A. Abdullayev, B.D. Xajiyev, Q.Q. Mambetjanov. "O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasi". <https://ebook.tsue.uz/public/ebooks/o%E2%80%98zbekistonning-ijtimoiy-iqtisodiy-rivojlanish-strategiyasi>

6. Taraqqiyot strategiyasi markazi. "Ustuvor yo'nalishlar".
https://strategy.uz/index.php?lang=uz&static=prioritetnye_napravleniya
7. "Prava Cheloveka" inson huquqlari bo'yicha axborot portali. "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" – inson huquqlarini ta'minlashning yangi bosqichi.
<https://pravacheloveka.uz/oz/articles/a8099>
8. "Tafakkur" axborot-tahliliy portali. "O'zbekistonning rivojlanish strategiyasi – 2030": tahlil va istiqbollar. <https://taqu.uz/news/342>
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-sonli farmoni. "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida. <https://lex.uz/uz/docs/-6600413>
10. "O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasi" elektron kitobi.
https://edu.utu-ranch.uz/media/files/2024/11/18/Ozbekistonning_ijtimoiy_iqtisodiy_rivojlanish_strategiya_si.pdf